

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра публічного управління, права та гуманітарних наук

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан економічного факультету

 Наталія КИРИЧЕНКО

«29» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 13 ПРАВОЗНАВСТВО

(назва навчальної дисципліни)

освітній рівень	<u>перший (бакалаврський)</u> (початковий рівень (короткий цикл), бакалавр, магістр)
спеціальність	<u>075 Маркетинг</u> (шифр і назва спеціальності)
освітня програма	<u>Маркетинг</u> (назва освітньо-професійної програми)
факультет	<u>економічний</u> (назва факультету)

Робоча програма дисципліни «Правознасто»

(назва навчальної дисципліни)

Для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, що навчаються за освітньо-професійною програмою Маркетинг, спеціальності 075 Маркетинг.

Розробники:

Людмила СИМОНЦЕВА – доцент кафедри публічного управління, права та гуманітарних наук, к.ю.н.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри публічного управління, права та гуманітарних наук

Протокол № 1 від «29» серпня 2025 року

В.о. завідувача кафедри

 Людмила СИМОНЦЕВА

Схвалено методичною комісією економічного факультету

Протокол від «29» серпня 2025 року № 1

Затверджено на Вченій раді економічного факультету

Протокол від «29» серпня 2025 року № 1

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузі знань: <u>07 Управління та адміністрування</u>	Обов'язковий компонент ОП	
Змістових частин – 1	<u>Спеціальність:</u> <u>075 Маркетинг</u>	Рік підготовки	
Загальна кількість годин -120		I-й	-
		Семестр	
		I-й	-
		Лекції	
		30-год.	-
		Практичні, семінарські	
		30-год.	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		60-год.	-
		Вид контролю: екзамен 1-й семестр,	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5 самостійної роботи здобувача – 5	Освітній рівень: <u>бакалавр</u>		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 60:60 (1/1) .

для заочної форми навчання -

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення курсу «Правознавство» є складовою частиною єдиного освітнього процесу по підготовці кваліфікованих бакалаврів зі спеціальностей економічного спрямування для підприємств, установ і організацій різної форми власності, державних та місцевих органів влади. Вивчення зазначеної дисципліни дозволить здобувачам вищої освіти набути знання щодо основних положень теорії держави та права, основних галузей права, надасть знання щодо використання основної правничої термінології. Здобувачі вищої освіти отримують знання з таких галузей права, як: конституційне, цивільне, господарське, кримінальне, трудове.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Правознавство» є формування у здобувачів вищої освіти обізнаності, правосвідомості та активної громадянської позиції, яка базується на знанні нормативно-правових актів, правових механізмів захисту прав, свобод та інтересів людини і громадянина.

Завдання курсу:

- розкриття загальнотеоретичних правових понять та категорій;
- дослідження сутності, змісту та форми держави і права;
- дослідити та виробити навички використання отриманих знань з конституційного, цивільного, кримінального, трудового та господарського права.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей:**

К. Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері маркетингової діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування відповідних теорій та методів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК13. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК14. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК15. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Програмні результати навчання:

Р3. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань у сфері маркетингу.

Р13. Відповідати за результати своєї діяльності, виявляти навички підприємницької та управлінської ініціативи.

Р15. Діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних принципів маркетингу, поваги до культурного різноманіття та цінностей

громадянського суспільства з дотриманням прав і свобод особистості, ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

P18. Демонструвати відповідальність у ставленні до моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства у професійній маркетинговій діяльності.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВА ЧАСТИНА 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТЕОРІЇ ПРАВА І ДЕРЖАВИ ТА ОКРЕМИХ ГАЛУЗЕЙ ПРАВА

ТЕМА 1. Загальні положення теорії права

Соціальні норми. Види соціальних норм. Норми маралі, звичаї та традиції, корпоративні норми, релігійні норми. Норми права, ознаки норми права. Співвідношення норми права та права. Право, система права.

Джерела права. Правовий звичай, правовий прецедент, нормативно-правовий акт, нормативно-правовий договір, міжнародний договір.

Галузі права, Предмет та метод галузі права, інститут права, норма права. Структура норми права, гіпотеза, диспозиції, санкція.

Законодавство. Система законодавства, ієрархія нормативно-правових актів, Закони, Кодекси, Постанови, Укази, розпорядження, інструкції.

Дія нормативно-правового акту у прості, часі, та за колом осіб.

Правовідносини. Структура правовідносин. Суб'єкт правовідносин. Правосуб'єктність, Правоздатність, дієздатність, деліктоздатність суб'єктів. Фізична особа. Юридична особа, держава, територіальні громади, народ України.

ТЕМА 2. Загальні положення теорії держави.

Поняття держави, визначення держави. Ознаки держави, функції держави, види функцій держави, внутрішні та зовнішні функції, теорії походження держави. Форма держави, Види, форма правління, форма територіального устрою, політичний режим.

ТЕМА 3. Конституційне право

Поняття конституційного права. Особливості конституційного права. Поняття Конституції України. Структура та ознаки конституцій. Класифікація конституцій. Поняття структури та види конституційно-правового статусу людини і громадянина. Громадянство України, принцип громадянства.

Поняття і види прав і свобод людини і громадянина в Україні. Громадянські права і свободи людини і громадянина в Україні. Політичні права і свободи громадян України. Соціальні, економічні та культурні права та свободи людини і громадянина в Україні. Механізм реалізації і гарантії прав і свобод людини і громадянина. Обов'язки людини і громадянина в Україні. Міжнародні стандарти прав та свобод людини і громадянина та їх співвідношення з національним законодавством.

Поняття прямого народовладдя. Форми безпосередньої демократії. Поняття та види виборчих систем. Виборча система України.

Конституційно-правовий статус парламенту України - Верховної Ради України. Склад і структура Верховної Ради України. Функції та повноваження Верховної Ради України. Організаційно-правові форми діяльності Верховної Ради України. Законодавчий процес та інші парламентські процедури.

Загальна характеристика статусу Президента України. Становлення інституту Президента в Україні. Порядок обрання Президента України та вступу його на пост. Функції і повноваження Президента України. Поняття виконавчої влади.

Система органів виконавчої влади. Кабінет Міністрів України – вищий орган у системі органів виконавчої влади. Склад, основні функції та повноваження Кабінету Міністрів України.

Поняття місцевого самоврядування. Система та функції місцевого самоврядування в Україні.

ТЕМА 4. Трудове право

Право людини на працю: поняття, зміст. Поняття та сторони колективного договору. зміст та структура колективного договору. особливості регулювання працевлаштування за законодавством України. Поняття і значення трудового договору. Сторони трудового договору. Зміст і форма трудового договору. Юридичні гарантії при найманні на роботу. Порядок укладання трудового договору. Особливості укладання окремих видів трудових договорів (контракт, сумісництво). Загальна характеристика підстав припинення трудового договору, їх класифікація.

Робочий час та час відпочинку за трудовим законодавством. Оплата праці. Поняття робочого часу і правові нормативи робочого часу. Скорочений та неповний робочий час. Поняття і види часу відпочинку. Види відпусток. Щорічна основна відпустка і порядок її надання. Соціальні відпустки. Відпустки без збереження заробітної плати і порядок їх надання.

Поняття, структура і функції заробітної плати. Сфери регулювання заробітної плати. Тарифна система: загальна характеристика. Системи заробітної плати. Матеріальна та дисциплінарна відповідальність працівників. Охорона праці. Поняття, значення та правове регулювання дисципліни праці. Поняття і види дисциплінарної відповідальності працівників. підстава і умови дисциплінарної відповідальності працівників. порядок застосування дисциплінарних стягнень.

ТЕМА 5. Кримінальне право

Закон про кримінальну відповідальність. Законодавство України про кримінальну відповідальність. Кримінальне правопорушення, його види та стадії. Поняття кримінального правопорушення. Кримінальні проступки і злочини.

Склад кримінального правопорушення як підстава кримінальної відповідальності. Елементи складу кримінального правопорушення: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння. Повторність кримінальних правопорушень. Сукупність кримінальних правопорушень. Рецидив кримінальних правопорушень. Правові наслідки повторності, сукупності та рецидиву кримінальних правопорушень.

Необхідна оборона. Перевищенням меж необхідної оборони. Уявна оборона. Крайня необхідність. Перевищенням меж крайньої необхідності. Фізичний або психічний примус. Виконання наказу або розпорядження. Покарання та його види. Призначення покарання. Поняття покарання та його мета. Види покарань. Основні та додаткові покарання. Загальні засади призначення покарання. Підстави для призначення більш м'якого покарання або більш суворого покарання. Обставини, які пом'якшують покарання. Обставини, які обтяжують покарання. Звільнення від покарання та його відбування. Судимість. Альтернативні засоби вирішення кримінально-правових конфліктів.

ТЕМА 6. Цивільне право

Поняття та система цивільного законодавства. Джерела та система цивільного права. Здійснення та захист цивільних прав. Поняття та структура цивільних правовідносин. Елементи та структура цивільних правовідносин. Зміст цивільних правовідносин. Види цивільно-правових відносин. Поняття, зміст та види суб'єктивних цивільних прав. Поняття, зміст та види суб'єктивних обов'язків. Склад учасників (суб'єктів) цивільних правовідносин. Поняття цивільної правоздатності і дієздатності. Об'єкти цивільних правовідносин. Підстави виникнення та припинення цивільних правовідносин.

Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин. Набуття повної цивільної дієздатності фізичною особою, яка не досягла 18 років. Випадки та підстави обмеження цивільної дієздатності фізичної особи. Визнання фізичної особи недієздатною. Опіка і піклування. Юридичні особи і держава як суб'єкти цивільних правовідносин. Організаційно-правові форми юридичних осіб. Поняття і види об'єктів, цивільних прав. Речі та їх класифікація. Правовий статус тварин. Підприємство (єдиний майновий комплекс). Гроші. Валютні цінності як об'єкти цивільних правовідносин.

Правочини як підстава виникнення, зміни або припинення цивільних правовідносин. Поняття правочину та його ознаки. Види правочинів. Умови дійсності правочинів. Законність змісту правочину. Цивільно-правова відповідальність. Поняття, ознаки та функції цивільно-правової відповідальності. Види цивільно-правової відповідальності.

Право власності. Суб'єкти права власності. Поняття права приватної власності. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти права приватної власності. Об'єкти права власності. Зміст права власності. Правомочності власника. Обов'язки власника. Загальні засади здійснення права власності. Межі права власності та підстави його обмеження. Поняття і види підстав набуття права власності. Підстави припинення права власності. Поняття та види права спільної власності. Захист права власності. Загальні положення про зобов'язання.

Право інтелектуальної власності. Поняття та види права інтелектуальної власності. Види права інтелектуальної власності. Об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності. Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності, підстави їх виникнення. Використання інтелектуального продукту. Відповідальність за порушення інтелектуальних прав. Поняття авторського права. Суб'єкти авторського права. Співавторство та його види. Особисті немайнові та майнові права у сфері авторських правовідносин. Винятки та обмеження у майнових правах автора. Поняття суміжних прав у сфері авторських правовідносин. Об'єкти та суб'єкти суміжних прав. Особисті немайнові та майнові суміжні права та підстави їх виникнення. Особливості захисту авторських та суміжних прав.

Поняття зобов'язання, його зміст та підстави виникнення. Суб'єкти у зобов'язанні. Договірні та позадоговірні зобов'язання. Поняття та загальні умови виконання зобов'язання. Договір та окремі види зобов'язань. Поняття, загальна характеристика та значення цивільно-правового договору. Свобода договору та її межі. Види договорів. Публічний договір.

Загальні положення спадкового права.

ТЕМА 7. Правове регулювання підприємницької та економічної діяльності

Поняття правового регулювання підприємницької та економічної діяльності. Економічна (господарська) діяльність: поняття та види. Підприємницька діяльність: поняття та ознаки.

Система законодавства у сфері економічної діяльності. Джерела правового регулювання підприємництва. Поєднання приватно-правового і публічно-правового регулювання.

Участь держави та органів місцевого самоврядування в економічній діяльності. Державне регулювання економіки. Форми реалізації державної економічної політики. Основні напрями економічної політики держави.

Суб'єкти економічної діяльності: поняття та види. Суб'єкти господарювання: поняття, ознаки, класифікація. Основні організаційно-правові форми суб'єктів господарювання.

Правовий режим майна суб'єктів господарювання. Форми власності та реалізація права власності у сфері економічної діяльності.

Юридична відповідальність у сфері підприємницької та економічної діяльності: поняття, принципи, підстави та межі.

ТЕМА 8. Судова система

Поняття судової влади та її місце серед видів державної влади. Повноваження судової влади. Здійснення судової влади.

Правосуддя, його ознаки та принципи. Завданнями кримінального судочинства. Завданнями цивільного судочинства. Завдання конституційного судочинства. Завдання господарського судочинства. Завдання адміністративного судочинства. Основні засади судочинства.

Основні поняття й інститути системи судоустрою. Судова реформа. Поняття «суд».

Місцеві суди. Апеляційні суди. Верховний Суд. Спеціалізовані суди. Спеціалізація судів.

Статус Конституційного Суду України. Засади діяльності Суду. Повноваження Суду. Склад Конституційного Суду.

ТЕМА 8. Основи міжнародного права

Сутність, джерела і система міжнародного права. Суб'єкти міжнародного права. Право міжнародних договорів. Міжнародні організації. Відповідальність в міжнародному праві. Поняття міжнародного приватного права. Суб'єкти та джерела міжнародного приватного права. Європейський суд з прав людини. Загальна декларація прав людини. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини).

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	П	лаб	ін д	с.р.		л	п	ла б	ін д	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ЗМІСТОВА ЧАСТИНА 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТЕОРІЇ ПРАВА І ДЕРЖАВИ ТА ОКРЕМИХ ГАЛУЗЕЙ ПРАВА												
ТЕМА 1. Загальні положення теорії права	14	4	4			6						
ТЕМА 2. Загальні положення теорії держави	10	2	2			6						
ТЕМА 3. Конституційне право	16	4	4			8						
ТЕМА 4. Трудове право	16	4	4			8						
ТЕМА 5. Кримінальне право	16	4	4			8						
ТЕМА 6. Цивільне право	16	6	6			4						
ТЕМА 7. Правове регулювання підприємницької та економічної діяльності	12	2	2			8						
ТЕМА 8. Судова система	10	2	2			6						
ТЕМА 9. Основи міжнародного права	10	2	2			6						
Усього годин	120	30	30			60						

5. ЗМІСТОВІ ЧАСТИНИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ
1 курс 1 семестр

**ЗМІСТОВА ЧАСТИНА 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТЕОРІЇ ПРАВА І
 ДЕРЖАВИ ТА ОКРЕМИХ ГАЛУЗЕЙ ПРАВА**

Лекційний модуль:

- ТЕМА 1. Загальні положення теорії права (4 год).
- ТЕМА 2. Загальні положення теорії держави (2 год) .
- ТЕМА 3. Конституційне право (4 год).
- ТЕМА 4. Трудове право (4 год).
- ТЕМА 5. Кримінальне право (4 год).
- ТЕМА 6. Цивільне право (6 год).
- ТЕМА 7. Правове регулювання підприємницької та економічної діяльності (2 год).
- ТЕМА 8. Судова система (2 год).
- ТЕМА 9. Основи міжнародного права (2 год).

Семінарський модуль:

- ТЕМА 1. Загальні положення теорії права (4 год).
- ТЕМА 2. Загальні положення теорії держави (2 год) .
- ТЕМА 3. Конституційне право (4 год).
- ТЕМА 4. Трудове право (4 год).
- ТЕМА 5. Кримінальне право (4 год).
- ТЕМА 6. Цивільне право (6 год).
- ТЕМА 7. Правове регулювання підприємницької та економічної діяльності (2 год).
- ТЕМА 8. Судова система (2 год).
- ТЕМА 9. Основи міжнародного права (2 год).

Модуль самостійної роботи:

- ТЕМА 1. Загальні положення теорії права (6 год).
- ТЕМА 2. Загальні положення теорії держави (6 год) .
- ТЕМА 3. Конституційне право (8 год).
- ТЕМА 4. Трудове право (8 год).
- ТЕМА 5. Кримінальне право (8 год).
- ТЕМА 6. Цивільне право (4 год).
- ТЕМА 7. Правове регулювання підприємницької та економічної діяльності (8 год).
- ТЕМА 8. Судова система (6 год).
- ТЕМА 9. Основи міжнародного права (6 год).

Підсумкова тека: складання екзамену.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення освітньої діяльності здобувачів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяють розвитку творчих засад особистості майбутніх фахівців з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу й спілкування (зокрема, студентоцентроване, самостійне та проблемно-орієнтоване навчання).

З метою формування компетентностей та програмних результатів навчання, що передбачені ОП «072 Фінанси, банківська справа та страхування», впроваджуються інноваційні методи навчання, які забезпечують комплексне оновлення традиційного освітнього процесу.

Методи, методики та технології: загальнонаукові і спеціальні методи пізнання правових явищ; методики правової оцінки поведінки чи діяльності індивідів і соціальних груп, ідентифікації правової проблеми та її вирішення на основі принципів права; інформаційно-комунікаційні технології.

У програмі передбачаються такі методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда, навідні питання тощо);
- практичний метод (практичні заняття, розв’язання ситуаційних та практичних завдань, логічна характеристика понять тощо);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, заповнення та/або самостійне складання таблиць за запропонованою темою, схем, аналітичних повідомлень тощо);
- mikrolearning – технології використання коротких навчальних відео;
- bring your own device (BYOD) - технології використання власних гаджетів, згідно з якою здобувачам дозволено або рекомендується використовувати особисті мобільні пристрої (телефони, планшети, ноутбуки) для доступу до корпоративних даних та систем, інтернет ресурсів;
- самостійна робота.

Методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

Навчальна лекція. В ході лекції використовуються прийоми усного викладення інформації, підтримання уваги протягом тривалого часу, активізації мислення здобувачів, прийоми забезпечення логічного запам’ятовування, переконання, аргументації, доказів, класифікації, систематизації і узагальнення.

Бесіда. Бесіда організується з допомогою ретельно продуманої системи питань, що поступово підводять студентів до засвоєння системи фактів, нового поняття або закономірності. В ході застосування методу бесіди використовуються прийоми порушення питань (основних, додаткових, навідних і ін.), обговорення відповідей і думок студентів, корегування їх відповідей, прийоми формулювання висновків з бесіди.

Практичні методи навчання. Під час використання практичних методів навчання застосовуються прийоми: постановка завдання, планування його виконання, оперативного стимулювання, регулювання і контролю, аналізу підсумків практичної роботи, виявлення причин недоліків, корегування навчання для повного досягнення мети. До практичних методів відносяться також практичні задачі.

Індуктивні і дедуктивні методи навчання. Індуктивні і дедуктивні методи навчання характеризують спроможність розкривати логіку руху змісту навчального матеріалу. Застосування індуктивних і дедуктивних методів означає вибір певної

логіки розкриття змісту теми, яка вивчається: від окремого до загального і від загального до окремого.

Репродуктивні і проблемно-пошукові методи навчання

Практичні роботи репродуктивного характеру відрізняються тим, що їх застосовують за зразком раніше або щойно придбання знань. При цьому, в ході практичної роботи не здійснюють самостійного прирощування знань.

Репродуктивні вправи особливо ефективно сприяють відпрацюванню практичних вмінь і навиків, бо перетворення в навик вимагає неодноразових дій за зразком.

Проблемно-пошукові методи застосовуються в ході проблемного навчання, а саме, що під проблемною ситуацією треба вважати невідповідність між тим, що вивчається і вже вивченим.

При використанні проблемно-пошукових методів навчання викладач використовує такі прийоми: створює проблемну ситуацію (ставить питання, пропонує задачу, експериментальне завдання), організує колективне обговорення можливих підходів до рішення проблемної ситуації, стимулює висування гіпотез, тощо.

Здобувачі вищої освіти роблять припущення про шляхи вирішення проблемної ситуації, узагальнюють раніше набуті знання, виявляють причини явищ, пояснюють їхнє походження, вибирають найбільш раціональний варіант вирішення проблемної ситуації. Викладач обов'язково керує цим процесом на всіх етапах, а також за допомогою запитань-підказок. Наприклад, бінарні методи: пояснювально-спонукальний і частково-пошуковий, спонукальний і пошуковий.

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Контроль здійснюється з дотриманням вимог систематичності та системності, єдності вимог і методики оцінювання, врахування індивідуальних здібностей і можливостей здобувачів, взаємозв'язку програмних результатів навчання, видів навчальної діяльності та критеріїв їх оцінювання, що відображається у тому, що процедура оцінювання повинна враховувати специфіку освітнього компоненту та майбутньої фахової діяльності, дотримання норм та правил академічної доброчесності,- відкритості та прозорості, доступності і зрозумілості критеріїв, правил та процедури оцінювання рівня навчальних досягнень.

Використовуються такі методи контролю, які сприяють підвищенню мотивації здобувачів-майбутніх фахівців до освітньої діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному, письмовому, практичному методу контролю знань, використовуються елементи новітніх форм контролю.

Контроль навчальної роботи здобувачів вищої освіти денної форми навчання у міжсесійний період здійснюється у перебігу аудиторних занять, що проводяться відповідно до розкладу, а також шляхом перевірки результатів самостійно виконаних ними завдань (самостійної роботи).

Контроль навчальної роботи здобувачів:

1. Поточний контроль рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час вивчення освітнього компоненту освітньої програми:

1.1. Поточний контроль рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час проведення практичних і семінарських занять;

2. Підсумковий контроль рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти після завершення вивчення освітнього компоненту освітньої програми.

Поточний контроль рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час проведення практичних і семінарських занять - здійснюється під час проведення семінарських і практичних занять шляхом:

1) проведення усних форми контрольних заходів:

- *усне опитування* (індивідуальне опитування, фронтальне опитування, колоквіуми тощо);
- *методи самоконтролю здобувачів* (до них відносяться питання до самоконтролю в НМКД тощо);

2) письмові форми контрольних заходів:

- *термінологічний диктант* – дозволяє встановити якою мірою здобувач оволодів понятійним апаратом, доцільне і правильне використання яким у професійній діяльності є показником її високого рівня оволодіння компетентностями та ПРН;
- *тестування* (в т.ч. і самотестування);

3) практичні форми контрольних заходів:

- *юридичний аналіз ситуацій (кейсів);*
- *перевірка завдань до самостійної роботи тощо;*

4) контрольних заходів, які поєднують усні, письмові та практичні форми:

- *робота в малих групах* (сприяє набуттю уміння ефективно працювати в команді за узгодженим планом, виконувати доручення, виявляти ініціативу і брати на себе відповідальність (наприклад, юридичний аналіз ситуації серед здобувачів однієї групи, які поділені на малі групи хто швидше та повно надасть відповідь);

5) елементи новітніх форм контролю (*відповідь за опорним конспектом, опорною схемою або таблицею, виконання аналітичних, практичних завдань тощо*).

Підсумковий контроль рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти після завершення вивчення освітнього компоненту освітньої програми. За результатами вивчення освітнього компоненту (навчальної дисципліни «Правознавство» передбачається контроль у формі складання екзамену на 1 курсі у 1 семестрі після завершення вивчення всіх тем. Перелік питань, що виносяться на екзамен складається з питань, що були предметом розгляду на лекційних, семінарських заняттях, а також з питань, рекомендованих здобувачам для самостійного опрацювання, які тематично охоплюються змістом змістової частини цієї робочої навчальної програми.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Критерії оцінювання аудиторної роботи здобувачів

3 бали

Здобувач відмінно володіє теоретичним матеріалом, його відповідь відзначається повнотою і вичерпністю знання матеріалу; він виявляє вміння вмотивувати власне бачення аналізованих питань, посилаючись на думки вчених. При викладі теоретичного матеріалу здобувач виявляє належний рівень логічності та доказовості, наявність самостійних міркувань і висновків, що свідчить, що він ознайомився з рекомендованою до курсу науковою літературою, а також запропонованою до опрацювання додатковою літературою і використовує здобуту

інформацію при висвітленні питання. Теоретичні положення підкріплені конкретними прикладами. Здобувач уміє застосувати теоретичні знання на практиці, пов'язуючи його з суміжними темами. Практичні завдання в аудиторії і задані додому виконав повністю. На додаткові запитання викладача відповідає чітко, послідовно, аргументовано. Здобувач уміє робити самостійні висновки, висловлює гіпотези, дискутує й аргументує, посиляючись на першоджерела.

2 бали

Здобувач знає проблемні питання, відповідь його повна й аргументована, що свідчить про міцні знання матеріалу. У викладі використовує різні погляди вчених на обговорювану тему. Здобувач опрацював рекомендовану до курсу основну літературу, але у викладі матеріалу допускається помилки у визначенні значимості того чи іншого джерела. Чітко відповідає на поставлені викладачем додаткові питання, але не завжди підкріплює відповідь прикладами. Відповідь здобувача логічна, структурована, проте допускає деякі неточності у формулювання узагальнень та висновків й у використанні понятійного апарату.

1 бал

Здобувач у викладі теоретичного матеріалу допускає деякі неточності, відповідь неповна, поверхова, недостатньо аргументована. Здобувач знає значну частину матеріалу, але ці знання мають не системний характер. На додаткові питання викладача не завжди дає правильну, точну відповідь. Знає стандартні дефініції, основну термінологію теми. У мові викладу трапляються граматичні і стилістичні помилки.

0 балів

Здобувач не володіє знанням матеріалу, допускає неточності і помилки при посиланні на факти і приклади. На додаткові питання відповідає лише частково. Здобувач не обізнаний з рекомендованою літературою, тому не володіє термінологією і не здатен сформулювати дефініції. Мовлення студента відзначається бідністю, відчувається брак достатнього словникового запасу та відсутність сформованого понятійного апарату.

Критерії оцінювання самостійної роботи здобувачів

3 бали

Здобувач повно і всебічно розкриває винесені для самостійного опрацювання питання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну думку щодо відповідної теми і може аргументовано її доводити. Усі види практичних завдань правильно виконані та оформлені належним чином.

2 бали

Здобувач розкриває винесені для самостійного опрацювання питання, оперує поняттями і термінологією, демонструє знання джерел, має власну думку щодо відповідної теми, однак не може її довести. Усі види практичних завдань виконані та оформлені належним чином, проте допущено помилки у виконанні завдань.

1 бал

Здобувач розкриває не всі питання, винесені для самостійного опрацювання, невпевнено оперує поняттями і термінологією, демонструє знання більшості джерел. При виконанні практичних завдань припускається помилок, виконані завдання оформлені належним чином, однак деякі завдання не виконані.

0 балів

Здобувач у загальних рисах розкриває питання, винесені для самостійного опрацювання, не розуміє їх сутність, намагається робити висновки, але при цьому припускається помилок, матеріал викладає нелогічно. Виконуються лише окремі завдання, винесені на самостійне опрацювання, не дотримуючись вимог при їх оформленні.

Критерії оцінювання написання здобувачами термінологічного диктанту**3 бали**

Здобувач ґрунтовно засвоїв програмний матеріал, повністю надав правильні визначення термінів, відсоток правильних відповідей 86-100 %.

2 бали

Здобувач правильно та повністю надав правильні визначення термінів, проте допустив незначні помилки, деякі неточності, відсоток правильних відповідей 79-85 %.

1 бал

Здобувач не повністю надав правильні визначення термінів, допустив помилки, що свідчить про недостатнє засвоєння теоретичного матеріалу, відсоток правильних відповідей 64-70 %.

0 балів

Здобувач не надав правильні визначення повністю надав правильні визначення термінів або надав визначення із суттєвими помилками, що свідчить про незнання теоретичного матеріалу, відсоток правильних відповідей 27-55 %.

Критерії оцінювання тестових завдань (приклад)

Час виконання 80 хвилин

Структура тесту

Тест складається з **30 завдань**, за які здобувач може набрати 45 тестових балів (кожна правильна відповідь оцінюється в 1,5 бали).

За умови успішного розв'язання тестових завдань, студент може набрати від 23 до 45 тестових балів. Студентові, який набрав від 1 до 22 тестових балів, тест не зараховується.

Загальні критерії оцінювання тестових завдань

Оцінка «3 балів» – здобувач дав не менше 90% правильних відповідей.

Оцінка «2 бали» – здобувач дав не менше 51-70% правильних відповідей.

Оцінка «1 бали» – здобувач дав не менше 26-50% правильних відповідей.

Оцінка «0 балів» – здобувач дав менше 25% правильних відповідей.

Тестовий бал	Бал за 100-бальною шкалою оцінювання	Тестовий бал	Бал за 100-бальною шкалою оцінювання
45	3	22	

		21	1	
44		20		
43		19		
42		18		
41		17		
40		16		
39		15		
38		14		
37	2	13		0
36		12		
35		11		
34		10		
33		9		
32		8		
31		7		
30		6		
29		5		
28		4		
27		3		
26		2		
25		1		
24		0		
23				

Критерії оцінювання контрольної роботи

3	Здобувач має глибокі міцні і системні знання з усього теоретичного курсу, може чітко сформулювати та використовує у своїх відповідях спеціальну термінологію дисципліни, володіє понятійним апаратом, письмова відповідь не містить помилок.
2	Здобувач знає програмний матеріал у повному обсязі, але не вміє самостійно мислити. Відповідь його повна, логічна, але з певними неточностями.
1	Здобувач має початковий рівень знань, виявляє розуміння основних положень навчального матеріалу з дисципліни; здатний з помилками дати визначення понять та термінів, що визначенні в КР, але висновки робить нелогічні, непослідовні
0	Здобувач зовсім не володіє необхідними знаннями, уміннями, навичками та науковими термінами з дисципліни.

Критерії оцінювання підсумкового контролю рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти з дисципліни «Правознавство»

При проведенні екзамену в усній формі оцінка кратна 5 (0, 15, 20, 25, 30, 35, 40).

Критерії оцінювання відповіді здобувачів вищої освіти на екзамені:

Кількість балів	Критерії оцінювання знань і умінь здобувача
40	<p>1. Здобувач демонструє всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, у тому числі орієнтується в основних наукових доктринах та концепціях з кримінального права.</p> <p>2. Здобувач засвоїв основну та додаткову літературу, рекомендовану у силабусі / робочій програмі з дисципліни «Правознавство».</p> <p>3. При відповіді здобувач оперує не лише матеріалом, вивченим за рекомендацією викладача, а й ще володіє інформацією, отриманою самостійно та вдало її використовує при наведенні різноманітних прикладів, що ілюструють відповідь</p>
35	<p>1. Здобувач демонструє повне знання матеріалу, передбаченого силабусом / робочою програмою з дисципліни «Правознавство».</p> <p>2. Здобувач засвоїв основну літературу та ознайомлений із додатковою літературою, рекомендованою у силабусі/ робочій програмі з дисципліни «Правознавство»</p> <p>3. При відповіді здобувач оперує не лише матеріалом, вивченим за рекомендацією, а й ще володіє інформацією, отриманою самостійно та, здебільшого, вдало її використовує при наведенні різноманітних прикладів, що ілюструють відповідь.</p>
30	<p>1.Здобувач демонструє достатньо повне знання матеріалу, передбаченого силабусом / робочою програмою з дисципліни «Правознавство», у відповіді вістуні суттєві неточності.</p> <p>2. Здобувач засвоїв основну літературу, що рекомендована силабусом / робочою програмою з дисципліни «Правознавство».</p> <p>3. Здобувач може продемонструвати здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.</p>
25	<p>1. Здобувач демонструє знання основного матеріалу, передбаченого силабусом / робочою програмою з дисципліни «Правознавство», в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією.</p> <p>2. Демонструє засвоєння основної літератури, рекомендованої силабусом / робочою програмою з дисципліни «Правознавство».</p> <p>3. При відповіді допускає помилки та суттєві неточності на екзамені, але має достатній рівень знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.</p>
20	<p>1. Здобувач демонструє знання основного матеріалу, передбаченого силабусом / робочою програмою з дисципліни «Правознавство» в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією.</p>

	2. Здобувач ознайомлений з основною літературою, рекомендованою силабусом/ робочою програмою з дисципліни «Правознавство». 3. Здобувач допускає помилки у відповіді на екзамені але має необхідний рівень знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.
15	1. При відповіді здобувач має прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого силабусом / робочою програмою з дисципліни «Правознавство» 2. Наявні помилки у відповіді на екзамені і не може самостійно їх виправити.
0	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого силабусом / робочою програмою з дисципліни «Правознавство» 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з дисципліни «Правознавство».

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ З ДИСЦИПЛІНИ (ФОРМА КОНТРОЛЮ – ЕКЗАМЕН)

Поточне оцінювання і контроль змістових частин (бали)									екзамен	Підсумков а оцінка
Змістова частина 1										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9		
Max 6	Max 6	Max 6	Max 6	Max 9	Max 9	Max 6	Max 6	Max 6	Max 40	100

Оцінка з дисципліни за семестр, що виставляється у «Відомість обліку успішності» індивідуальний навчальний план (залікову книжку) здобувача складається з урахуванням результатів поточного контроль рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час вивчення освітнього компоненту освітньої програми та за необхідності результатів підсумкового контролю (заліку) рівня навчальних досягнень здобувачів вищої й оформлюється: за національною системою, за 100-бальною шкалою та за шкалою ECTS

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

100-бальна шкала	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	

60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно	не зараховано
1-34	F	Незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням курсу)	

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова (основна) література:

1. Загальна декларація прав людини: ООН. Декларація, Міжнародний документ від 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
2. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
3. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
4. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами): Рада Європи. Конвенція, Міжнародний документ, Протокол від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
7. Конвенція про права дитини. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021
8. Конвенція про правову допомогу та правові відносини в цивільних, сімейних та кримінальних справах. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_009
9. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання: ООН. Конвенція, Міжнародний документ від 10.12.1984. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text
10. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>
11. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
12. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
13. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права: ООН. Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
14. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
15. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 № 2465-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text>
16. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011. № 3671-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>
17. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>
18. Про відпустки: Закон України від 15.11.1996. № 504/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text>
19. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001. № 2235-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>

20. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
21. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012. №5492-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17#Text>
22. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>
23. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012. № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>
24. Про закордонних українців: Закон України від 04.03.2004. № 1582-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1582-15#Text>
25. Про запобігання та протидію домашньому насильству: закон України від 07.12.2017. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.
26. Про застосування амністії: Закон України від 01.10.1996 № 392/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
27. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 № 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>
28. Про захист суспільної моралі: закон України від 20.11.2003 № 1296-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1296-15>.
29. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>
30. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000. № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
31. Про оплату праці Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text>
32. Про охорону праці Закон України від 14.10.1992 № 2694-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>
33. Про очищення влади: Закон України від 16.09.2014 № 1682-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-18#Text>
34. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) Закон України від 03.03.1998 № 137/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80#Text>
35. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011. № 3773-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>
36. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999. № 1045-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14#Text>
37. Про судоустрій і статус суддів Закон України від 02.06.2016. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
38. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06 лютого 2018 року № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>
39. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003. № 435-IV. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv#n3927>

40. Баймуратов М. О., Кофман Б. Я. Міжнародне публічне право. Загальна частина : підручник. Одеса : Фенікс, 2024. 232 с.
41. Венедіктов С. В. Трудове право України: підручник. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Діа, 2024. 228 с.
42. Гарагонич О. В., Дорошенко Л. М., Кологойда О. В., Пожоджук Т. Б. Корпоративне право : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 668 с.
43. Конституційне право : підручник / Ю. Г. Барабаш, О. М. Бориславська, В. М. Венгер, М. І. Козюбра, А. А. Мелешевич ; за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ : Ваіте, 2021. 528 с.
44. Конституційне право України : підручник / авторський колектив: І. М. Алмаші та ін. 11-те вид., переробл. та допов. Ужгород : Видавництво «РІК-У», 2023. 536 с.
45. Конституційне право України : підручник / Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, Ф. В. Веніславський та ін. ; за заг. ред. Т. М. Слінько. Харків: Право, 2024. 672 с.
46. Корнєєв Ю. В. *Трудове право України: навчальний посібник*. Київ: Видавництво «Центр учбової літератури», 2025. 218 с.
47. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
48. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії) : підручник : у 2 книгах. Кн. 1 : Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Київ : Видавництво «Норма права», 2025. 824 с.
49. Машков А. Д. Теорія держави і права: підручник. Київ: Алерта, 2024. 452 с.
50. Правознавство: підручник / Г. І. Балюк, О. С. Лотюк, О. П. Орлюк, С. В. Петков, В. С. Щербина [та ін.]; за відп. ред. В. С. Ковальського. 14-те вид., допов. і перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 660 с.
51. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 628 с.
52. Тертишник В., Батраченко Т., Сачко О., Крижановська О., Тертишник І. Судові та правоохоронні органи України. Підручник / За заг. ред. В. Тертишника. Київ: Алерта, 2025. 408 с.
53. Цивільне право України (Частина Особлива) : підручник / Л. М. Баранова, О. О. Біляєв, В. І., Борисова та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2025. 592 с.
54. Цивільне право України : підруч. Частина загальна / Баранова Л. М., Дуденко Т. В. та ін. ; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: , 2024. 568 с
55. Цивільне право. Загальна частина : навчальний посібник / авт. кол. ; за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева. Харків, 2022. 332 с. Цивільне право (загальна частина) : курс лекцій : навчальний Цивільне право : особлива частина : навчальний посібник (практикум). 2021. 264 с.
56. Шульга А. М. Теорія держави і права : навч. посіб. : книга-конспект. Харків : Майдан, 2025. 676 с.

Допоміжна література:

1. Абдуллазаде Фюрган Шірали огли. Верховна Рада України як суб'єкт законодавчого процесу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 8. С. 18–21.
2. Андріїв В. В., Ніколаєва Л. В. До питання оптимізації трудових відносин в умовах запровадження воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 77, ч. 1. С. 202–207. Семенюк-Прибатень А. В., Машков К. Є. Трудові відносини в умовах війни: нові зміни. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 239–242.
3. Андрусак Г. М. Право на правомірне спричинення шкоди як природне право людини: роздуми про правову природу обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 81, ч. 2. С. 250–256.
4. Бевза Д. О. Юридично-фактичні підстави виникнення права довірчої власності у цивільному праві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. № 92 Т. 1. С.300-305
5. Берендєєва А. І., Мащенко В. С. Правоохоронна функція держави як складова забезпечення національної стійкості. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 5. С. 455–459.
6. Білодід С. І., Шульга В. О. Роль Європейського суду з прав людини у формуванні міжнародних стандартів захисту прав людини. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Т. 4. № 88. С. 21–27.
7. Білоус Т. Й. Регулювання спадкових відносин в Україні та країн ЄС. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 86, ч. 2. С. 28–33.
8. Блажівська Н. Є. Правова природа рішень Європейського суду з прав людини. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Юридичні науки»*. 2018. № 2. Том 29 (68). С. 131–136.
9. Бойчук А. Ю., Тарасов А.В., Джус А.Р. Теоретико-правові засади муніципалізму та місцевого самоврядування в Україні в контексті європейських стандартів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 8. С. 307-312
10. Бондар О. С. Трудовий договір з нефіксованим робочим часом як одна з новел у трудовому законодавстві України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 10. С. 280–286.
11. Бондарєва М. Про потенційні права спадкоємця на спадщину. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 6. С. 5-9
12. Виговський Д. Л. До питання про природу інституту судимості в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 11. С. 369–372.
13. Власенко В. П., Бесклеткіна М. Ю. Напрями розвитку прав та обов'язків людини і громадянина в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Т. 1. № 86. С. 30–36.
14. Возняк І. З. Засади здійснення судового контролю за рішеннями третейських судів в Україні та практиці ЄСПЛ. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 178–184.
15. Глобенко І. О., Шишка Р. Б., Фелик О. В., Лазарєв А. А., Галуцько В. В. Підзаконні нормативно-правові акти як інструмент публічного адміністрування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 8. С. 352–356.

16. Гриценко Г. М. Позитивні зобов'язання держави та органів місцевого самоврядування в контексті забезпечення права на соціальний захист. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 1. С. 82–86
17. Гришко У. П. Сутність принципу свободи підприємницької діяльності та його обмеження. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 6, ч. 1. С. 313–318
18. Гриценко Р. До характеристики принципів дисциплінарної відповідальності у трудовому праві. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 12. С. 135–139.
19. Гуйван П. Д. Час дії договору як період існування цивільного зобов'язання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. № 70. С. 164-169
20. Гутарова К. О. Європейський суд з прав людини як міжнародно-правовий механізм захисту прав людини. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 302–305.
21. Єгорова В. С. Конституція України: основні принципи та значення для суспільства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 5. С. 69–70.
22. Жукорська Я. М. Принципи відповідальності міжнародних організацій у сучасному міжнародному праві. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 6, ч. 3. С. 383–389.
23. Заболотна Н. Я. Поняття та ознаки зобов'язальних відносин у цивільному праві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. № 91. Т.1. С. 325-330
24. Змикало О. І. Поняття та сутність електронних правочинів за цивільним правом України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2021. Вип 66. С. 81-87
25. Івашко С. В. Необхідна оборона в контексті правозастосовчої практики Верховного Суду. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 529–532.
26. Канарик Ю. С., Петлюк В. О. Актуальні питання створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 5. С. 67–69.
27. Каненберг-Сандул О. К. Джерела міжнародного права: історико-теоретичний аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 791–793. Балас Д. А. ВОІВ як міжнародна міждержавна організація: теоретичні основи та практична реалізація її міжнародно-правового статусу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. № 91. Т.5. С. 78-83.
28. Касинюк Л. А. Щодо підстав та умов матеріальної відповідальності працівників. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 1. С. 150–153.
29. Кикоть П. В. Правове поняття «підприємство» у світлі змін у господарському законодавстві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Вип. 89, ч. 2. С. 30–35.
30. Книшов В. П. Адміністративне судочинство в Україні: загальний стан. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 5. С. 543–546.
31. Конорчук Д.В., Зверева К.С. Імплементация положень Загальної декларації прав людини в українське законодавство. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 2. С. 384-386.

32. Котова Л. В., Севост'янова К. А. Правове регулювання часу відпочинку: сучасні тенденції та проблемні аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 1. С. 238–244.
33. Кохан Н. В. Обмеження права на працю в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 189–193.
34. Краснов Є. В. Основні трудові права: міжнародні стандарти і законодавство України. Одеса: Фенікс, 2019. 177 с.
35. Кузнецова Л. В., Пасинчук К. М. Теоретико-правове дослідження передумов формування Вищого антикорупційного суду в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 3. С. 32–35.
36. Кузнецова М. Реалізація права працівника на захист у зв'язку зі звільненням з ініціативи власника. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. № 4. С. 107–111.
37. Кузнецова М. Реалізація права працівника на захист у зв'язку зі звільненням з ініціативи власника. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. № 4. С. 107–111.
38. Кузуб О. О., Павшук К. О. Конституційний Суд України як орган конституційної юрисдикції та його місце в системі органів державної влади. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 65–74.
39. Кухарчук А. М., Грачова О. Ю., Маслова М. О. Особливості правового статусу фізичної особи під час здійснення підприємницької діяльності в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 224–228.
40. Кучер В. О. Право власності в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Вип. 90. Т. 2 С.112 -117
41. Лазарєва М. Д. Стан забезпечення прав людини в Україні на сучасному етапі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 1. С. 51–53.
42. Левченко Н. І. Правове регулювання юридичної відповідальності суб'єктів трудового права в умовах ринкової економіки: монографія. Суми: Мрія, 2015. 178 с.
43. Липівський В. В. (Вимоги) законності нормативно-правового акта (методологічні підходи). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 10. С. 23–26
44. Магдаліна І. В. Сутність освітньої функції держави: філософсько-правовий вимір. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 5. С. 20–24.
45. Максименцева Н. О. Інститут президентства в Україні в умовах воєнного стану та особливості повноважень Президента у сфері безпеки. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 1. С. 99–104.
46. Максименцева Н. О. Парламентаризм у публічному управлінні у період воєнного стану (юридичний аспект). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 10. С. 99–102.
47. Малига В. А., Репецький В. М. Міжнародний договір як джерело міжнародного публічного та міжнародного приватного права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 507–510.
48. Матієва Я. С. Роль міжнародних економічних організацій у формуванні економічної функції держави та економічної політики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 3. С. 670–672.

49. Мельниченко Б. Б. Забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 106–109.
50. Мергель М. Р. Ефективність покарання: поняття та критерії визначення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 8. С. 365–369.
51. Наливайко О. Ю. Адміністративно-правове регулювання у сфері громадського контролю в системі судоустрою України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 86, ч. 4. С. 11–16.
52. Ніколенко Л.М., Ошкадеров І.Г. Сутність та особливості економічних прав людини та громадянина в Україні. Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток: матеріали Х Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 18-19 квіт. 2018 р.). Харків, 2018. Ч. 2. С. 60-63.
53. Новікова М.М., Сімонцева Л.О. АВС-засоби в системі кримінально-процесуальних засобів розв'язання кримінально-правового конфлікту: проблеми методології. *Юридичний бюлетень*. 2020. № 17. С. 112-118.
54. Новосад І. В. Міжнародне приватне право: історична ретроспектива та сучасність. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 135–137.
55. Омелько І. І. Конституційне закріплення принципу взаємодії гілок влади: досвід України і зарубіжних країн. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Т. 1. № 90. С. 314–320.
56. Організація судових і правоохоронних органів України. Курс лекцій / О.В. Матвеєвський, Л.В. Ярова. Київ: Фенікс, 2020. 376 с
57. Орлов Ю. В. Мотив, як ознака суб'єктивної сторони складу злочину: сутність та питання доцільності законодавчого закріплення. *Право і безпека*. 2011. № 4. С. 116–120.
58. Орловський Р. С., Пахомов А. В. Об'єкт як елемент загального складу кримінального правопорушення, його ознаки та значення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 573–578.
59. Павліченко І. М. Організаційно-правові форми реалізації права на працю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 199–203.
60. Павлович-Сенета Я. П., Лозинський Ю. Р. Становлення та перспективи розвитку місцевого самоврядування в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Т. 1. № 90. С. 321–326.
61. Павловська Л. В. Зміст трудового договору за законодавством України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 4. С. 470–476.
62. Павлюк Н.М. Правова природа та поняття цивільних правовідносин. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 3. С. 100-102
63. Панченко С. В. Нормативні та договірні межі здійснення цивільних прав учасників договірних зобов'язань. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. № 85. Т.1. С. 289-294
64. Пастернак П. І. Попередній договір як дво- або багатосторонній правочин у цивільному праві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. Вип. 84. Т.1. С. 354-358
65. Петрина В. Н. Шляхи реформування законодавства України про організаційно-правові форми господарювання в умовах євроінтеграції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 1. С. 222–228.

66. Подцерковний О. П., Войнарівський М. М. Адміністративно-господарські санкції під час воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 5, ч. 1. С. 400–406.
67. Проценко О. Нормативи і тривалість робочого часу. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 5. С. 97–102.
68. Самойлова І. Спадковий договір: правова природа за законодавством України та країн Європи. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 3. С. 54–58.
69. Селезень С. В. Утрата довіри як підстава припинення трудового договору: теоретичні й практичні аспекти: монографія. Харків, 2017. 128 с.
70. Сидоренко О. О. Еволюція правових актів в Україні: від давнини до сучасності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 1. С. 60-63
71. Сидорук І. І. Щодо визначення поняття «кримінальне правопорушення». *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. Вип. 70. С. 399–404.
72. Сібільов Д. М. Функціональна взаємодія між третейськими судами, міжнародним комерційним арбітражем та судами загальної юрисдикції під час розгляду справ. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 171–174.
73. Сімонцева Л.О. Механізм розв'язання кримінально-правового конфлікту. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 5. http://www.lsej.org.ua/5_2019/79.pdf
74. Сімонцева Л.О. Міжнародні стандарти реалізації альтернативних засобів розв'язання кримінально-правового конфлікту. *Держава та регіони. Серія: «Право»* № 4/2019. 163-168.
75. Сімонцева Л.О. Поняття та сутність захисту цивільних прав та інтересів органами публічної влади: інтегративний підхід. *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. № 2. С. 26-31.
76. Сімонцева Л.О. Філософсько-правові позиції формування відносних концепцій покарання кінця XVIII початку XX століття. *Modern scientific and technical methods of management information flow and their influence on the development of society Scientific and Practical Conference February 24-25, 2020. Frankfurt am Main, Germany*. P. 178-179.
77. Сімонцева Л.О. Щодо питань визнання фізичної особи, фізичної особи-підприємця банкрутом *Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ: збірник тез доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції з дистанційною участю (11 листопада 2020 р)*. Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», Том II, 2020. 32-36 с.
78. Сімонцева Л.О., Проценко М.В., Гавловська А.О., Об'єктивна сторона злочинних проявів саботажу: порівняльно-правовий аналіз. *Актуальні проблеми правознавства*. Випуск 2 (22). 2020 С.154-159.
79. Смокович М. І. Реорганізація місцевих судів системи судоустрою України: чому змін не оминуть. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 8. С. 550–554.
80. Стаднік І. В., Малига В. А. Пряма дія закону в контексті юридичної визначеності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 2. С. 40-43
81. Таран І. О., Плєскун О. В. Трудові відносини в умовах воєнного стану в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 353–355.

82. Татяянченко С. А. Особливості захисту права власності та їх специфіка. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2024. Вип. 81. Т.1. С. 248-251
83. Тимошенко В. І. Доктрина мети кримінального покарання в сучасній європейській політико-правовій думці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2022. Вип. 70. С. 64–69.
84. Тищенко О. В., Черноус С. М., Дунаєвська Л. Г. Особливі види трудового договору за законодавством України. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2022. № 11. С. 356–360.
85. Хильченко А. Реалізація правил призначення покарання у судовій практиці. *Підприємництво, господарство і право.* 2017. № 7. С. 138–144.
86. Цебенко С.Б. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод та протоколи до неї. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2022. № 8. С.596-598.
87. Цісельський О. В. Теоретично-правовий підхід щодо доцільності існування господарських судів в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2025. № 4. С. 186–189.
88. Чупрін О. О. Особливості господарювання в умовах воєнного часу: законодавство та правозастосовча діяльність. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2023. № 12. С. 167–169.
89. Шевченко В. С., Фурсал Л. В. Юридична відповідальність у господарській діяльності. *Аналітично-порівняльне правознавство.* 2025. № 6, ч. 1. С. 566–571
90. Якимович Я. В. Особливості організації виконавчої влади в Україні: механізми та виклики. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2025. № 12. С. 54–61.
91. Якимович Я. В. Співвідношення завдань та повноважень Кабінету Міністрів України на основі конституційного законодавства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2025. Т. 1. № 91. С. 291–301.
92. Яцишин В. В. Законодавство, що регулює питання колективних трудових відносин, соціального діалогу в умовах правового режиму воєнного стану та після його скасування. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2024. № 6. С. 158–160.

10.ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Законодавство України: офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>
2. Термінологія законодавства: офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/termin>
3. Судова влада України: офіційний портал. URL: <https://court.gov.ua/>
4. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>
5. Верховний Суд: офіційний сайт. URL: <https://supreme.court.gov.ua/>
6. HUDOC — база практики Європейського суду з прав людини. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/>
7. European Convention on Human Rights. URL: <https://www.echr.coe.int/european-convention-on-human-rights>

8. Право України. URL: <https://pravoua.com.ua/>
9. Підприємництво, господарство і право. URL: <https://pgp-journal.kiev.ua/>
10. Право та інновації. URL: <https://pti.org.ua/index.php/ndipzir/issue/archive>
11. Юридичний науковий електронний журнал. URL: <https://lsej.org.ua/>
12. Науковий вісник УжНУ. Серія: Право. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/>
13. Електронний архів-репозитарій наукових публікацій ХДАЕУ DSpace. URL: <http://dspace.ksau.kherson.ua/>
14. Законопроекти України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills>
15. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
16. Конституційний Суд України. URL: <https://ccu.gov.ua/>
17. Вищий антикорупційний суд. URL: <https://hcac.court.gov.ua/>